

Stefan Rimm: "Minnen av krig och fred i svenska skoltal ca 1800–1850"

Som ett återkommande inslag i den svenska självförståelsen framställs ofta bilden av Sverige som ett land i fred, ett land som sedan länge varit förskonat från krig och lidande. I det moderna Sverige blir ofärden ett alltmer avlägset minne, en ofta abstrakt topik.

I början av 1800-talet var däremot Sverige märkt av århundranden av mer eller mindre konstant krigföring i Europa, där det svenska rikets gränser gång efter annan hade ritats om efter krigståg och fredsfördrag. I olika delar av landet var den betydelsefulla historien inte abstrakta, förgångna geopolitiska erövringar och förluster utan konkreta, mänskliga erfarenheter av ockupationer och härjningar. Den nyliga förlusten av de östra landskapen i Finland, liksom den inte glömda erövringen och 'försvenskningen' av de sydliga landskapen i Sverige, innebar att både riket i stort och de lokala samhällena behövde förhålla sig till en stundtals traumatisk historia.

Sedan tidigmodern tid hade skolorna utgjort en viktig retorisk arena för fostran av medborgare och konstituerande av identiteter i lokala och nationella sammanhang. Det var också på denna arena som det uppväxande släktet skulle fås att identifiera sig och förlika sig med en lokal och nationell historia.

Presentationen behandlar konstitutiva retoriska funktioner framför allt utifrån en undersökning av skoltal, hållna vid till exempel invigningar och jubileer, från perioden ca 1800–1850. Vid dessa tillfällen framställdes för publiken inte bara skolans utan också ortens historia och elevernas identitet knöts till lokala såväl som nationella sammanhang. Genom att undersöka hur olika minnen åberopas visas hur skolors retoriska praktiker kunde konstituera medborgare vars identitet formades av historiska erfarenheter av krig och fred, samt hur dessa minnen kunde utgöra en beståndsdel i ett kollektivt, förment fredligt ethos. Avslutningsvis ställs frågor om vad som kan nås genom en förståelse av dylika retoriska mekanismer i dagens skola och samhälle.